

سەدام و... وینەکانی

مەجید سەلح

هەموو ساتەکانی ئێمە پەڕ لە وینە، لە مائەكەى خۆتەوه بگەرە تا سەر شەقامەکان و شوێنى کارەكەت. لە تەماشاکردنى تەلەفزیۆنەوه بگەرە تا بەکارهێنانى مۆبایل و کۆمپیوتەرەكەت. لە هەستان و دانیش و وەرزشکردن و تەنانەت لە کاتى خەوتنیشدا وەك كەسێك بە ملیونان وینە بەبەرچاوتە دێن و دەچن و تەنانەت ئێستا ئەو پەندە چینیەى كە دەلێت "وینەیهك هەزار وشەیه" بوەتە "وینەیهك ملیونان وشە دەگەیهنێت". تەکنەلۆژیای پەيوەندیهكان مرۆفی ئەم سەردەمە بە شیوەیهكى زۆر سەیر بە وینە گەمارۆ داوه و لە ماوهیهكى كەمدا لە دوورى سەدان کیلۆمەتر هەزاران وینە دەبارێنێتە سەریا، هەندیکیان بە ویستی خۆیان، و زۆریشیان بەناچارى. جیهانى وینە جیهانیكى فرە رەهەند و فرە بواره، لە هەمانكاتدا جیهانیكه لایەنە نێگەتیفەکانى گەر زۆرتر نەبێت لە لایەنە پۆزەتیفەکانى ئەوا كەمتر نییه. هەر لە بەر ئەوەیه زۆر لە بیرمەندان و لیکۆلیاران بە شیوەیهكى تاییبەت قسەیان لە سەر کاریگەریه جیاچیاکانى وینە کردوه لە سەر کۆمەلگا. لە پێش هەمووشیانەوه بیرمەندى فەرەنسى "جى دىپۆر" کۆمەلگای هاوچەرخى ناو ناوه "کۆمەلگای دیمەنەکان". زۆربەى دیکتاتۆرەکان بە کەلک وەرگرتن لە کاریگەریهکانى وینە لە سەر کۆمەلگاکانیان، هەولیان داوه لە رێگەى بلاوکردنەوهى وینەکانیانەوه ببەن بەشیك لە دیمەنە هەمیشەیهکانى بەر چاوى هاوڵاتیانیان. ستالین، هیتلەر، مۆسۆلۆنى و فیدل کاستر. هتەندومەنى دیارى ئەو جۆرە كەسانەن. دیاردەى دروستکردنى وینەو پەیکەر لە عێراق بۆ سەردەمى عەبدولکەرىم قاسم دەگەرێتەوه. پاش ئەویش بەرچاوترین ئەو سەرگردانەى كە وینەکانى خۆیان کردبوو بە بەشیك لە ژيانى رۆژانەى هاوڵاتیان، سەدام حەسەنى دیکتاتۆرى پێشوو عێراق بوو. لەم کورتە باسەدا هەول دەدەین تیشکێك بخەینە سەر وینەکانى سەدام لە قۆناغە جیاچیاکانى دەسەلاتداریت، تا پاش ئێعدا کردنەكەى.

وینەکانى سەدام بەر لە گرتنى:

سەدام حەسەن لەسەرەتای هەشتاکانەوه تاكو دەرهياننى لە چالەكەى نزيك تکریت لە 2003/12/13، بە بەردەوامى و بە هەزاران شیۆه خۆى پيشان دەداين. جارێك جوتيارێكى شارەزا و دروینەكەرێكى لیهاو، جارێكى تر شەپكەر و ئاربیجى تەقینێكى بێ وینە و جارێكى تریش باوكێكى میهربان و ئەنجا مەلەوانێكى بلیمەتى وا كە دەتوانێت بەو تەمەنەوه دیجەلە تەى كات و هەزاران جاریش سەرگردیهى قسەزان و خاوهن تیۆرى ئەو زیاتر لە سەدو یەك ناوى بۆ خۆى هەلبژاردبوو، ژمارەى ئەلقابەکانى سەدام زۆر زۆرتر بوون لەوانەى خوا، کاریگەرى وینەکانى سەدام بە رادیهك بوو، تەنانەت لە دەرەوهى عێراق و بگەرە لە ناو ئێرانى دوژمنیشیدا هەژموونى هەبوو، لە بیرمە پاش تێكشكانى راپەرینی 1991 زۆرێك لە ئێرانیهكان داواى ئەو بیست و پێنج دیناریه عێراقیهیان دەکرد كەوا وینەى ئەوى تێدا بوو جارێك كەابرایهكى كرماشانى پێى وەتم "

ئەوه بۆ دزى ئەو سەرگردە قۆزەتان راپەرپوون؟"، بە ناشكرا کاریگەرى وینەکانى سەدامى پێوه دیار بوو. ئەوه لە كاتیكدا بوو لە شەپە هەشت سالیهكەى ئەو پیاوه لە گەل ئێران رۆژ نەبوو شارى كرماشان بۆمباران نەكړیت. بە كورتى سەدام هەمیشە لە بەرچاوى عێراقیهكان و نەدەبوو. تەلەفزیۆن و رۆژنامەكان و بەرگى كۆتیبى سەرتایى بگەرە تاكو زانكۆكان و لە سەر شەقام و لە ناوچایخاوه و فەرمانگەكان و بگەرە وەك عێراقیهك تۆ ناچاربوویت وینەیهكى ئەو لە مائەكەتا هەلۆاسى. وەك لە سەرتادا باسەم كرد مرۆف رۆژانە بە ملیونان وینە دەبێت، سەدام دەبوو سەرتایى عێراقیهكان لە ناو ئەو ملیۆنانەدا زۆرترینیان وینەکانى خۆى بێت و تەنانەت لە كاتى خەوتنیشدا سیمای ئەو لە بەر چاوى وون نەبێت. لەو هەموو پەیکەر و وینەیهى كە هەبوون سەدام بۆ جارێكىش بە خەمۆكى، ناپەحەتى و تۆرەى و ناشرینی دەرئەكەوتوو. ئامانجى سەدام لە بوونی ئەو هەموو وینەیه و پەیکەرە ئەوه بوو هەموو تاكێكى ئەو وڵاتەبەبەردەوامى ئەوى لە بیر بێت. وینەگرى و وینەكێشى تاییبەتى هەبوو، زۆر لەوانەى لیوه نزيك بوون دەلێن بۆ خۆى وینەکانى خۆى هەلبژاردوه بۆ چاپکردن و دەبوايه بە گواڵیهتیەكى زۆر بەرزەوه بێت. تەنانەت دەزگا ئەمنیهكان چاودێرى هاوڵاتیانیان دەکرد لەوهى كەس سوکایهتی بە وینەکانى نەكات و بۆئەو مەبەستەش بریارى تاییبەت دەرچوو بوو، بچوكترين سوکایهتی لە سیداردانى بە دواوهوه بوو.

سەدام لە رێگەی وێنەکانیەوه بە تەواوەتی مێشکی بەشیکی زۆر لە عێراقیەکانی کۆنترۆڵ کردبوو، کەم عێراقی هەبوو حەزی لە لاسایی کردنەوهی جوڵەکانی ئەو نەبێت. زۆر لە دەروونناسەکان پێیان وایە "بوونی ئەو هەموو وێنەیە لە دەورووبەرمان کاریکیان کردووە ببنە بەشێک لە واقعی ژیاومان و پێچەوانەی جارێکە وێنەکان واقعیان دەگێڕایەوه". سەدامیش لەم رێگەیەوه ببوو بەشیکی واقعی ژیاانی روژانەی عێراقیەکان و نەدەکرە خۆتی لێلادە. وەک پێشتر وتم، نێمە سەدامیەکان دەبینی هەموو سیفەتەکانی پیاوێتی و جوانی و لێهاتوویی لە سیمایا هەلگرتبوو، بەرپادەیک هیچ کاتێک هەست نەدەکرد ئەو پیاو پێردەبێت. ولای زۆربەی عێراقیەکان کە بە هۆی شەڕ و شۆڕ و هەژاری و نەدارییەوه ناخێکی داتەپێوو و سیمایەکی مردوو و نەهێمان هەبوو، ئەو سەلامبوو کە سەدام چەندین دەیه و نەوهی تر حوکم دەکات و ئەو و ئەوان کە پێر دەبن و دەمرن و ئەو و ئەویش کە دەمێنێت و نامرێت.

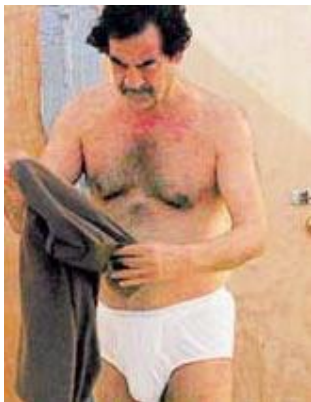
وێنەی سەدام لە پاش گرتنی بەغدا:

هەر پاش گرتنی بەغدا لە 2003/4/9 و وون بوونی سەدام لە بەرچاوان، عێراقیەکان (جگە لە وشارانەی کە هێشتا وەلانیان بۆ ماوون)، بەربوونە ئەو ملیونان وێنانەی سەدام کە لە هەموو کون و کەڵەبەرەکانی عێراقدا دانرابوون. وەک ئەوهی بیانە وێتە هەزریان پاك کەنەوه لە کاریگەراییەکانی ئەو هەموو وێنانە. کەنالهەکانی راگەیانندی جیهانی کەوتە پەخشکردنی ئەو وێنانەی سەدام کە بەدرێژی چەندین دەیه لە عێراقیەکان شارابوون، کاریگەرترین وێنەش ئەو فیلمە بوو کە لە پاش هاتنە سەرکاری لە کۆنگرەییەکی حزبی بەعسدا سەدامە راستەقینە کە دەرکەوت و بە دەم کێشانی جگەرە هافانایە کە یەوه بریاری تێبارانکردنی هاوڕێکانی خۆی دەرکرد. هەروەها چەندین وێنەی تری وەک کوشتنی سەرکردە سەربازیەکانی خۆی لە پاش جەنگی کوهیت، لە ناویشاندا بارق عەبدوللا. ئەو دیمەنە عێراقیەکانی تووشی شۆک کرد، چونکە ئەوان سەدامی دڕندەیان نەدەناسی و ئاسانی نەبوو بەو ئاسانیە باوەر

بەوه بکەن. وێنەی سەرکوتکاریەکانی راپەرینی 1991 یش روژیان هەبوو لە ناساندنی سەدامی راست قینە. بەلام کاریگەرترین وێنەیکە کە توانی لە رووتکردنەوهی سەدام لە هەموو وێنەیە کە لەلای عێراقیەکان بۆ خۆی کێشابوو، ئەو وێنانەبوون کاتێک بە ریشێکی شێت ئاساو لە ناو کونە مشکێکدا لە لایەن سەربازە ئەمریکیەکانەوه دەرھێنرا.

ئەو دیمەنە بە شیوەییەکی سەیر سەدامیان لەو هەزارو یەک لەقەبە کە بۆ خۆی دایتاشیوون بە تایبەتی لەقەبەکانی (الفارس، الرفیق المغوار، المناجل، رئیس بگل، التحریر، المجاهد، القدوة، بانی العراق، صانع النصر، بگل السلام) دامانی. سەدامیەک کە تا دوینی وەک کەسیکی هاوچەرە دەرەدەکەوت، لەو وێنانەدا لە مرفەکانی سەردەمی نیاندرتالی دەرکرد کە لە لایەن ئەفسەرێکی ئەمریکی دەسکێش لە دەستەوه فەحس دەرکا. دواتر ئەو وێنانەی کە بە نیو رووتی و لە زیندانە کەیدا خەریکی جل شتن بوو، هێندە تر سەدامی لەو کاریزمایە دامانی و کردیەوه بە کەسیکی ئاسایی.

بەلام سەدام بە ئیستغلاکردنی ئەو دەرەتە کە بۆی رەخسابوو لە کاتی زیندانی و دادگایکردنە کەیدا، پێش هەموو شتێک بیر لەوه کردووە ئەو وێنە ناشیرینانەی کە لە ماوهی پرۆسەی رزگارکردنی عێراقدا لە سەری بلاوکرابوونەوه هەر هیچ نەبێت لای لایەنگەرەکانی خۆی بێرێتەوه. ئەو بوو وێنەکانی سەردەمی لێکۆڵینەوهکانی رائد جوحی لە گەلیدا رێک پێچەوانەی ئەو وێنانە بوون کە پێش چەند مانگێک و لە کاتی دەستگیرکردنە کە ی بینیمان. سەدامیەکان بێنی قژ رەش و ریش ماشو برنجی و گۆنا حەفە کراو. بە درێژی پرۆسەی دادگایکردنەکانی دوجیل و ئەنفال روژ لە دواي روژ سەدام توانی خۆی بە شیوەییەکی جوانتر و بە هەبەر پێشان بدات. تەنانەت لەو کاتێ کە داواکاری گشتی داواي لە سێدارەدانی دەرکرد ئەو بە

گالتهکردن و پێکەنینەوه خۆی نمایش کرد، ئەو هەش بەلای بینەری سادە لایەنگرانەوه و لێک درایەوه کە ئەو پیاو بەکی لە مردن نییە. سەدام یەکەمین شت کە داواي کردبوو لە زیندانوانەکانی بۆیاخی قژ بوو. ئەو هەفتانە قژ بۆیاخ دەرکرد بۆ ئەوهی کەس بە زەبی پێدا نەپەتەوه. جگە لەوه سەدام حسین لە کاتی دەرکەوتنی لە دادگایکردنە کەیدا هەراکاتیکی پێویستی کردبێت تۆرەیی پیشاندادووە هەراکاتیکی دهبوایە هێمن بیت پیاویکی هێمن و لە سەرخۆ بوو. لە

راستیدا سەدام لە ماوەی ئەو چەند مانگەى كە دادگاىكرا توانى تا رادەپەكى زۆر وێنەى زىندانىەكى بە ورەو خۆراگر لە سەرخۆى پىشان بەدات.

دیمەنەكانى لە سیدارەدانى سەدام حسین

شەفەقى رۆژى 12/30 دواىن ساتەكانى ژيان سەدام بوو،ئەو بەیانىە كاتێك گۆی بیستى لە سیدارەدانى سەدام بووین وامان زانى بۆ ھەتا ھەتایە وێنەكانى سەدام لە بەرچاومان نامێن . بەلام وا دیاربوو سەدام بۆ دواىن ساتەكانى ژيانیشى پلانى ئەوێ ھەبۆ وێنەپەك لە زاكیرەى بینەرانیدا بە جیپھێلێت جیا لە پێشبینىەكان. ئەو بوو سەدام لە جیاتى ئەوێ وەك كەسێكى ترسنۆك دەرکەوێت، خۆى وەك قوربانىەك پىشانداىن. ئەوێ زیاتر یارمەتى دروست بوونى ئەو وێنایەى دا، شۆوازی اعدامکردنەكەى بوو بە دەستى جەلادەكانى كە زیاتر لە تۆلەسەندنەو دەچوو تا مەراسیمى لە سیدارەدانى دىكتاتۆرێك. سەدام كە دەیزانى ھەردەمریٹ وئەوانەشى خەرىكى اعدامکردنەكەى شیعەن ولە رۆژى جەژنى قوربان "لاى سونەكان" رۆلى بەرخەكەى ئىبراھیم خەلىلى بىنى . ناكریٹ نكۆلى لەو بەكەىن جۆرو كاتى اعدامکردنەكەى سەدام خزمەتێكى گەورەى بەو پیاوێكرد. ھەر ئەوێش واى كرد تەنانەت پاش لە گۆرناىشى لایەنگرانى لە ھەولێ گەرانەوێ ئەو ھەبەتە لە دەست چووێ سەدامدا بوون، بەو نەوستان كە ھانى خەلگيان دەداگواپە پاش لە سیدارەدانى بە شەوێك وێنەكەى لە سەر مانگ دەرکەوتو، لە رێگەى فۆتۆشۆپەو لە تۆرى ئىنتەرنێتدا بە چەندىن شۆو وێنەى ئەو دەرکەوتنەى سەدامیان لە سائەكاندا بلاوكردەو. سەیر لەوێدا بوو خەلگىكى زۆر، تەنانەت لە كوردستانیشدا باوێپان بەو ھىنا بوو گواپە ئەو تارىكىانەى لە سەر مانگ دەرەكەون وێنەى سەدام پىشان دەدات. دكتۆر خالە زەق سەبارەت بەو ھالەتە دەلێت "ھۆكارى باوێپ ھىنانى خەلگى بەوێ وێنەى سەدامیان لە ناو مانگدا بىنىو دەگەرپتەو بۆ ئەوێ ئەو كەسانە ھاوسۆزن لە گەلیدا و باوێپ بەو دەھىن كە ئەو كەسێكى پىرۆز ولە سەر راستە". ئەوێ زیاتر رێخۆشكەر بوو بۆ بلاو بوونەوێ ئەو واتە واتە ئىوارەى ئەو رۆژى كە سەدامى تیدا لە سیدارە دراوو، مانگ لە نزیكترین ماوێ بوو لە سەر زەوى و زۆر بە جوانى بەشە تارىكىەكانى دەبىنرا.